

26 SEP 2006

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ՍՈՑԻԱԼ. ԶԵՆԵՐԱՏ. ԽՐԴԱՐԱՅԻՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏ.

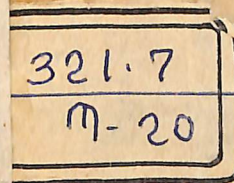
15 JAN 2017

Պատկերներն ու բոլոր երկրները, միացել են

Ա. ՊԱՆՆԵԿՈՒԿ.

ԿՈՄՍՈՒՆԻԶՄ ԵՒ ԴԵՄՈԿՐԱՏԻԶՄ

ՀՐԱՏԱՐԱՅՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԴՈՐՆԵՐԻ ԿՈՄԻՏԵՐԻԱՏԻ

ԵՐԱՅԻՐԱՆ—1919.

№ 35

07.2013

15543

15543
11-20

321.7

11-20

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍԳ:

Ա. Պանէկուր հոլանդական ծախսողման սոցիալ-դեմո-
կրատիայի լայտնի ներկայացուցիչներից մէկն է: Նրա զբոյրը
նշանակալից է այն կողմից, որ ցուցադրում է բոլշևիզմի մեծ
ազդեցումները ժամանակակից սոցիալիզմի վրայ: Մեր սոցիալ-
հայրենասերներն և մանաւանդ մենշևիկներն այժմ էլ սիրում են
պնդել, որ բոլշևիզմը դուռ-ուռական մի հոսանք է: Ֆրանք
հաւատացած են, որ բոլշևիզմը կմնայ միշտ որպէս տեղական
մի շարժում, ուսական մի աղանդ: Սակայն այդպէս չէ իրա-
պէս: Այսօր ամենուրեք, աշխարհի բոլոր վայրերում և եւրա-
զնդի բոլոր ծայրերում բոլշևիզմը դառել է հզորագոյն մի հո-
սանք: Ամենուրեք հնչում է սոցիալիստական ձեւատաճարի
ահագանգը: Անգլիայում, Ամերիկայում, Իտալիայում և Ֆրան-
սիայում կազմել են արդէն խոշոր հատամներ Երրորդ Կոմմու-
նիստական այն ինտերնացիոնալի որը գումարել է Ռուսա-
կան Խորհրդային Հանրապետութեան կարմիր ժայռաբաղաւը:
Ժողովրդական մասսաներն այդ երկրներում համոզել են վերջ-
նականապէս, որ գեմոկրատական պարլամենտներն իրապէս բուր-
ժուազիայի համար յարմարագոյն գէղեր են, որոնց օգնութեամբ
նա խարում է բնաւորներին և կերակրում աշխատաւորներին
սին լոյսերով: Այդ կողմից շատ հետաքրքրական էին այն բնու-
թումները, որ տեղի ունեցան մի քանի ամիս առաջ Ֆրան-
սիայում: Ֆրանսիական սոցիալ-հայրենասերներն՝ աջակողմեան
սոցիալիստները խորապէս հաւատացած էին, որ Ֆրանսիական
«դեմոկրատիան» գէթ այն անգամ երես կդարձնէ բոլոր

1929

1568

4331

1280-92

Տպարանի Կենտր. Հաշվակ. Կոմիտատ, Մոսկւա, Արժանաւերի, Բ. Թ. 3
 Типография Центрального Архивского Комиссариата. Москва, Архивский пер. 3

ազգայնականներից լետադիմականներից ու կնտրէ, արմատական մի մեծամասնութիւն: Ոգևորած այդ հեռանկարներով չափաւոր սոցիալիստները կուսի են կոմմունիստների դէմ և մեծ եւանդով կոչել են մասսաները մասնակցելու ընտրութիւններին: Դրանցից շատ շատերը նոյն իսկ պնդել են, որ նոր Հարմատական պարլամենտը կհրապարակէ մասին և կբարեխաւէ պրոլետարիատի ծանր կացութիւնը: Սակայն այդ յոյսերն չիրականացան: Ընտրութիւնների ընթացքում բուրժուական կուսակցութիւնները չմոռացան ոգտել իրենց մեղքում եղած հնարաւորութիւններից և զենքերից: Դրանք հանդէս եկան ամենամեծ և խոշոր խոստումներով: Եւ ինչպէս միշտ, այդպէս և այժմ լաղճանակը տարան հէնց այդ բուրժուական ճոխները:

Բուրժուազիան և բուրժու ունեւոր տարրերը մօտազայ սոցիալիստական լեղափոխութեան ստւերից սարսափաճար ընկան ունկնդրայի գիրկը: Դրանց հետեցին նաև մանր-բուրժուական տարրերը: Ամենաբնորոշը այն էր, որ ժողովրդական տարրերը չեն մասնակցել ակտիւ հերպով ընտրութիւններին: Բուրժուական ռադիոն հալորդում է, որ մի շարք քաղաքներում ընտրութիւններին մասնակցել է ընտրողների ամենշատ մասը: Ըստ երևոյթին բանտրական տարրերը դիտաւորութեամբ չեն մասնակցել ընտրութիւններին: Սակայն ամենապարեմը այն է, որ նոր պարլամենտը լինելով իր կազմով աջակողմեան՝ անհրաժեշտաբար պիտի մերկացնէ իր իսկական, բուրժուա-կապիտալիստական էութիւնը: Այժմ արդէն ժողովրդական ամենալայն մասսաները կարող են ծանօթանալ բուրժուազիայի իրական բնոյթին և զործնականաբար հետ: Իզուր չէ Զրանսիական մի լրագիր ասել, որ նոր պարլամենտի գործունէութիւնը վերջին հաշուով պէտք է լեղափոխականացնէ ֆրանսիական բանտրներին: Դրանով պիտի բացատրել այն, որ ներկայումս ֆրանսիական

սոցիալիստների շրջանում կոմմունիզմը դառն է ամենաուժեղ հոսանքներից մէկը:

Ամենաուժեղ ֆրանսիական մասսայական կազմակերպութիւնը, այսպէս Պոլսած ՀԱՂիտանքի Ընդհանուր Կոնֆեդերացիան՝ ներկայումս պատրաստում է իր շարքերը վճռական ճակատամարտի համար: Նոյնը նկատում ենք մենք նաև Լեռնական միւս երկրներում: Ամենուրեք մասաները ոտքի են ելել և այլևս ոչ մի սոցիալ-հայրենասիրական կոչ չի կարող խափանել սոցիալիստական մեծ շարժման արշաւը: Ահա ինչու այսօր սոցիալիզմի ամենաակնաւոր ներկայացուցիչները և նոյնիսկ մանր-բուրժուական հովերով տողորած մի շարք զեղազետներ մեծ համակրանքով են վերաբերում Ռուսական Խորհրդային Հանրապետութեան: Անասու Զրանս և Ռոմեն Ռոլլանը միշտ հետու են եղել պրոլետարական սոցիալիզմից: Սակայն այսօր այդ երկուսն էլ իրենց յղաձններում ողջունում են Խորհրդային Ռուսաստանը... Մենք դիտաւորութեամբ չենք լիջում այստեղ հետեւողական սոցիալիստների անունները: Դրանց կարծիքների վրայ մենք առիթ կունենանք կանգնելու ասելի մանրամասն: Պանեկուկի բրոշիւրը հէնց այդ սոցիալիստների կարծիքներն է արտայայտում: Այդ պատճառով մենք կաքեւոր համարեցինք հրատարակել ամենից առաջ Հոմմունիզմ և Դեմոկրատիզմ յօդածը: Ընտազայ զրքոյկների մէջ կտպին եւրոպական միւս սոցիալիստների յղաձնները:

ԿՈՄՄՈՒՆԻՉՄ ԵՒ ԴԵՄՈԿՐԱՏԻԶՄ

Դեմոկրատիայի խնդիրը ժամանակակից ամենավիճելի խնդիրներից մէկն է:

Դեմոկրատիա՝ ասելով հասկացում է ժողովրդական իշխանութիւնը՝ ժողովուրդը ինքն իրեն պէտք է կառավարի. նրան չպէտք է կառավարեն ուրիշները: Նա պէտք է ինքը վճռի իր բախօք. եթէ դա բնգունենք բառացի կերպով այդ պարագայում զա՛ կատարելագէս անիրագործելի է:

Գոյութիւն չունի ոչ մի ժողովուրդ որն ինքն վարի իր սեփական զործերը քանի որ ամեն մի ժողովուրդ բաժանւած է զօտակարգերի. շահագործողներն ու բանւորներն սուր կերպով կանգնած են միմեանց դէմ: Այդ երկու զօտակարգերը ընդհանուր շահեր չունեն: Միացեալ ընդհանուր կամք նրանք չունեն: Եւ եթէ դեմոկրատիայի իրական պրինցիպների համաձայն բանւորներն ու բուրժուազիան պարլամենտներում ներկայացւած լինեին համեմատ իրենց քանակի,

այդ պարագայում միթէ՞ նրանք կարող էին մի-
ասին երկիրը կառավարել: Երբ մենք ժողովրդի
մասին խօսում ենք, մենք նկատի ենք ունենում
չունեւոր ժողովրդի մասնանները, որոնք տա-
րերում են ունեւոր փոքրամասնութիւնից: Այս
հէնց այդ ժողովուրդը — աղքատ բանւորները,
պրոլետար դասակարգը պէտք է ինքն իրեն կառա-
վարէ: Պրոլետարիատը ումենուրեք կազմում է մե-
ծամասնութիւն: Այդ պատճառով միմիայն նրա
շահերը պէտք է վճռական դեր կատարեն: Մի-
միայն պրոլետարիատը պէտք է կառավարի հաս-
րակութիւնը, բուրժուական փոքրամասնութեան
շահերն ամենեւին հաշւի չպէտք է պահեն: Այդ
շահերն անկարելի է հաշւի առնել ճիշտ այնպէս,
ինչպէս անհնարին է կանգնել գեղորմիտների այն
տեղակէտի վրայ, թէ բուրժուական հասարակու-
թեան մէջ հնարաւոր է պրոլետարիատի դուրսեան
մասնակի բարեկաւումը:

Մենք առաջ էլ կրիտիկայի էինք ենթարկում
բնդհանուր բնորոշական իրաւունքի սկզբունքը:
Մենք առում էինք՝ մարդիք հաւատար չեն, հետե-
ւարաբ նրանց ձայներն էլ չեն կարող հաւատա-
րովիք լինել: Նա ով չի աշխատում ու գոյու-
թիւն ունի միմիայն շնորհիւ իր կապիտալի հան-
դիսանում է հասարակութեան պարտադիր: Ուստի
նա չպէտք է ունենայ հաւասար վճռատու ձայն

այն բանում: Կ'ա որի աշխատանքը պահպանում է
հասարակութիւնը: Դա որոշ չափով կարելի է ան-
ւանել էթիքական գաղափար: Բայց մենք կարող
ենք ասել այլ կերպ — մեր նպատակը, հասարակու-
թեան սոցիալիստական յեղաշրջումն է. դա այն-
քան հակառակ է բուրժուազիայի շահերին, որ
վերջինս կաշխատի իր ունեցած ոյժերի չափ, խան-
գարել սոցիալիստական կազմակերպութեան գոր-
ծին: Տաւն շինելու ժամանակ ո՞վ կվարձի այնպիսի
մարդկանց, որոնք շինելու փոխարէն կամենում են
քանդել սուսնը: Եթէ բանւորները պարզ ըմբռնեն, որ
նրանք իրենց քաղաքական իշխանութիւնը պէտք
է օգտագործեն յօգուտ սոցիալիզմի այդ դէպքում
դա բացասում է ամեն մի համաշխատակցու-
թիւն բուրժուազիայի հետ. այդ դէպքում կապի-
տալի շահերի մասին խօսք էլ չի կարող լինել:
Անշուշտ, դա ձեւակերպութիւն չէ, սա-
կայն իրապէս, դա ամենալաւ դեմոկրատիան է,
բանւորների դեմոկրատիան, որը պաշտպանում է
մասսաների կենսական շահերը:

Դա այն կազմն է, որ Կ. Մարքսը անւանում էր
պրոլետարիատի դիկտատուրա՝, որն առաջ անւա-
նում էին կոմունիզմ, իսկ այժմ բոլշևիզմ: Այդ
կազմը ներկայումս ամենալայն կերպով կիրաււում
է Ռուսաստանում: Իսկ դրա սկիզբը 1871 թ. Փարի-
զի կոմունան էր: Այն, ինչ որ Ռոսաստանում ներ-

կայումս կոտորուած է, չիշեցնում է Փարիզի կոմ-
մունան, սակայն աւելի կատարեալագործած ձեռքի
Բանւորական պատգամաւորների Խորհուրդները,
քաղաքներում—գիւղացիական խորհուրդները գիւ-
ղերում, այն տարրերն են, որոնցից կազմուած է
կառավարութիւնը:

Քաղաքային վարչութիւնը ընտրուած է քա-
ղաքների բանւորական խորհուրդների կողմից: Ար-
գիւնադործութեան որոշ ճիւղի Փարբիկանների բան-
ւորական խորհուրդները ընտրուած են այն կառա-
վարութիւնը, որը պիտի ղեկավարէ այդ ճիւղի
գործերը երկրում: Բոլոր խորհուրդների համագու-
մարը, որը հաւաքուած է ժամանակ առ ժամանակ
որոշում է երկրի ընդհանուր քաղաքականութիւնը:

Սմեն մի առանձին ճիւղի՝ արդիւնաբերու-
թեան, պարենաւորման, տրանսպորտի, առողջապա-
հութեան և ժողովրդական կրթութեան գործերը
ընենելու համար հաւաքուած են առանձին համաժո-
ղովներ, ուր տեղական խորհուրդները ուղարկուած
են իրենց պատգամաւորներին, որպէսզի մշակեն
ընդհանուր միջոցներ և կարգադրութիւններ: Այդ
միշտ շարժուն ապարատը ուսւ ժողովուրդը
սանդժել է, որովհետեւ ձգտել է նոր հասարակական
կարգեր հիմնել:

Այդ ապարատը—պրոլետարական զիկտա-
տուրայի օրգանն է, որովհետեւ բուրժուազիան այդ-

տեղ ոչ մի մասնակցութիւն չունի: Բուրժուազիա-
յին զրկել են ընտրական իրաւունքներից և ար-
տաքսի պետական օրգաններից ոչ թէ արհեստա-
կան կերպով: Ո՛չ, նրա համար պարզապէս այդ
կազմակերպութեան մէջ տեղ չի մտած: Խնդիրը
նրանումն է, որ այդ կառավարութեան ապարատն
յետեւում է, ո՛չ թէ միայն ծարգեանց վրայ այլ և
աշխատանքի: Նա, ով չի աշխատում չի կարող աղ-
ղել և երկրի վիճակի վրայ: Նախկին վերատեսու-
չը կամ Փարբիկայի տէրը, որը համաձայն է կատարել
տեխնիկական ղեկավարի դեր բանւորական խոր-
հուրդների կօնքօքի տակ, կարող է միւս
բանւորների հետ միասին կառավարել Փարբիկան:
Աղաւ պրօֆէսիայի մարզիկ—բժիշկները, ուսու-
ցիչները, նկարիչները, կազմում են իրենց սեփա-
կան խորհուրդները, որոնք որոշում են իրենց հե-
տաքրքրող խնդիրները: Այդ խորհուրդների անդամ-
ները միացած են մասսաների հետ շատ սերտ կեր-
պով, որովհետեւ նրանք պարբերաբար ելնում են
և փոխարինուած են նորերով: Հնարհիւ զբան նոր
րիւրօրեալի տեղ չի կարող ստեղծուել: Դա իրապո-
թեյի է, որովհետեւ մարդիկ ձգտում են սովորել
և միւսներին սովորեցնել: Այդ պատճառով ան-
հրաժեշտ ընդունակութիւններն ու զիտութիւնները
զարգարում են առանձին մարդկանց մենաշնորհ լի-
նելու: Քննելով ժողովրդի այդ խնդրան ինքնավա-

րութիւնը, կարելի է պարզօրոշ տեսնել թէ որքան քիչ է նպաստել ժողովրդական իշխանութեանը նոյն իսկ ամենադեմոկրատիկ պարլամենտը։ Նա միայն կարող է ստեղծել պարլամենտարների հառափարութիւն։ Չորս տարւա ընթացքում մի անգամ կամ թէկուզ հէնց տարին մի անգամ, ընտրութիւնների ժամանակ պարլամենտների անդամները պետք է լիազօրութիւն օտանան ժողովրդից։ Չենթարկելով մասսաների անմիջական ազդեցութեանը, ազդելով միմիայն միմեանց վրայ պարլամենտի անդամները իշխում են ամբողջ օրէնսդրական պէրիօդի ընթացքում, արտասանում են երկարագոյն ճառեր և հաստատում են օրէնքներ։ Գեղեցիկ ճառերի, խոստումների և ծրագրների շնորհիւ ներանը օրսում են ձայներ և այդ գէպքում արգէն դրանք դառնում են իշխաններ։

Սակայն դրանք միմիայն առաջին հասցեքից են ամենափարդ երեւում՝ իրապէս բոլոր հառափարութիւնը գտնւում է չինովնիկների և բիւրոկրատիայի ձեռքում, օրոնք իրրե կառավարիչներ կառավարում են և իշխում։ Վարչական և օրէնսդրական իշխանութեան յայտնի բաժանումը դեմոկրատիք հանրապետութիւնների մէջ մի միջոց է միայն որ հնարաւորութիւն է տալիս իշխելու մասսաների վրայ։ Մասսաներին հաւատացնում են, թէ նրանք իրենք են կառավարում իրենց գործերը։

այնինչ իրապէս այդ կերպ ամբասնում է կապիտալի տիրակալութիւնը։

Ճրանսխայում, Ամերիկայում ու Շւեյցարիայում, չնայած նրան, որ այդտեղ զօրութիւն ունի դեմոկրատիա՝ մասսաները գտնւում են կապիտալի իշխանութեան ներքոյ և ճնշւում են կապիտալի կողմից։

Չնայած ընդհանուր ընտրողական իրաւունքին, մասսաները բոլորովին անօյժ են և չեն կարող փոփոխել իրենց գրութիւնը։ Նրանք ենթարկւում են այն արեւստական մեքենայի ճնշմանը, որը կազմւած է պարլամենտական կառավարութիւնից և աստիճանաւորներից։ Միայն ժամանակ առ ժամանակ, ընտրութիւնների ընթացքում նրանք կարող են ունենալ, որոշ ազդեցութիւն, բայց այդ օրերին եւ ընտրողական ճառերի և ծրագրների ազդեցութեան ներքոյ նրանց կամքը կարող է միայն արտայայտւել ոչ լրիւ կերպով։ Եթէ նոյն իսկ ընտրւած պարլամենտները անկեղծօրէն կամենան էլ ժողովրդի կամքը հաշւի առնել նրանք նոյնիսկ այդ գէպքում էլ շուտով սուղւում են պարլամենտական ճահճի, կուտակցութեան գիսցիպլինայի, բանտարկութեան և շատախօսութեան մէջ։ Իսկ «պարլամենտական» կառարարութիւնը, որը բաղկացած է կուտակցութեան պարագլուխներից գառնում է ժողովրդից կտրւած և անկախ մի կառա-

վարութիւն: Այդ կառավարութիւնն իր հերթին
 չի կարող կուէլ ամուր պետական բիւրոկրատ-
 իայի կազմակերպութեան, վարչական իշխանու-
 թիւններին հետ, որոնք բոլորն ազգաբնակչութեան
 հետ ճիշտ ախպէս են վարուում, որպէս օտարերկ-
 րեայ չափողներ: Պարլամենտի տիրակալութիւնը
 սիմվոլն է այն պրոֆեսիոնալ քաղաքագէտների ո-
 րոնք երկար ու բարակ ճառերով կամենում են
 ապացուցել նրա անհրաժեշտութիւնը: Նրանք բոլ-
 շեկովից վախենում են: Բոլշեկովի գալուստը
 սպառնում է նրանց դուլութեանը: Երբ երկար բա-
 րակ ճառերի փոխարէն անհրաժեշտ է գառնում
 գործնական աշխատանքը, այդ դէպքում, այդ մար-
 ղիք, լիրաւի աւելորդ են:

Գրք Կ՝ 2 րուք.

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0192162

